

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

55 211 05 Jelmeztervező

Komplex szakmai vizsga

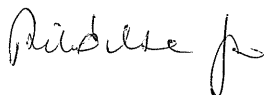
Szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Dráma- és színháztörténet

A vizsgafeladat időtartama: 30 perc (felkészülési idő 20 perc, válaszadási idő 10 perc)
A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 20%

A 315/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a szakmai vizsga szóbeli tételait a 001136/2014-5522 számon kiadom.

EREDETIVEL MINDENBEN
MEGEGYEZŐ MÁSZOLAT

Jóváhagyta

Szakál Ferenc Pál
főosztályvezető

2014

NEMZETI MUNKAÜGYI HIVATAL
Szak- és Felnőttképzési Igazgatóság

Érvényes: 2014. január 14-től

Szakképesítés-ráépülés: 55 211 05 Jelmeztervező
Szóbeli vizsgatevékenység
A vizsgafeladat megnevezése: Dráma- és színháztörténet

A vizsgafeladat ismertetése: A szóbeli vizsgatevékenység központilag összeállított vizsga kérdései a 4. Szakmai követelmények fejezetben megadott témakörök mindegyikét tartalmazzák

A tételekhez segédeszköz nem használható.

A feladatsor első részében található 1-20-ig számozott vizsgakérdéseket ki kell nyomtatni, majd a lapokat pontosan kettévágni. Ezek lesznek a húzótételek.
A második részben található a tanári példány, mely az értékelést segíti.

A tételsor a 37/2013. (V. 28.) EMMI rendeletben foglalt szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye alapján készült.

- 1. Az ókori görög dráma és színház. Ismertesse az ókori görög drámairodalom újításait egy ismert szerző műve alapján, valamint soroljon fel néhány neves korabeli drámaíró! Mutassa be az ókori görög színházat és annak technikai megoldásait, színpadát, szereplőit!**
- Ókori görög dráma kialakulása, drámaversenyek
 - A tragédia szerkezeti elemei
 - Szophoklész, Euripidész vagy Aiszkülosz egy művének bemutatása
 - Ókori görög színház épülete, színpada, technikai újításai, szereplői, jelmezei
-

- 2. Az ókori római dráma és színház. Ki volt az ókori római komédiaírás kiemelkedő alakja, és milyen újítások jellemzik műveit? Milyen változatai voltak az antik római színházépületeknek, mire szolgáltak, és mi jellemezte őket?**
- Ókori római komédiaírás alakjai, köztük egy kiemelkedő alkotó megnevezése
 - Komédiák jellemző vonásai, görögből átvett hagyomány és újítások
 - Új színházi műfajok keletkezése
 - Színházépületek változatai – építészeti megoldás és funkció szerint

- 3. A középkori színjátszás. Sorolja fel az európai középkori színjátszás műfajait, részletezze azok sajátos tematikáját, szereplőit! Milyen volt ezeknek a színjátékoknak a helyszíne, látványvilága, és hogyan zajlottak az előadások?**
- **Középkori színjáték jellegzetes műfajai – valamelyik európai népre jellemzően**
 - **Tematika: vallásos eredetű, világi témák, a kettő keveredése**
 - **Szereplők: szentek, vallási szereplők, hétköznapi karakterek, típusfigurák**
 - **Színjáték helye, ideje, színpada, látványvilága, egyéb körülményeinek ismertetése**
-

- 4. Az Erzsébet-kori angol színház. Ismertesse az angol reneszánsz dráma fő jellemzőit, Shakespeare drámaírói munkásságának kiemelésével! Mutassa be a korabeli színház fejlődésének folyamatát és a híres Globe Színház működését!**
- **Az angol reneszánsz drámairodalom ismertetése – a humanizmus lényege**
 - **Shakespeare drámaírói munkássága – történelmi színművek, vígjátékok**
 - **Angol színház fejlődésének állomásai**
 - **Globe Színház bemutatása**

5. A barokk színház. Ismertesse a barokk drámaírás jellegzetes vonásait, kiemelve a kor nagy spanyol drámaíróinak munkásságát! Milyen jellemzői voltak a spanyol barokk színjátszásnak, és milyen színpadi és színpadtechnikai újításokat hozott ez a korszak?

- A barokk drámaírás újításai
- Lope de Vega és Calderón drámaírói munkássága
- Barokk színházjátszási formái – háromfajta színház
- Színpadtechnikai újítások
- Színtársulatok

6. A francia klasszicista dráma és színház. Hogyan alakult ki a francia dráma és színjátszás? Mi jellemzi Corneille, Racine és Molière drámairodalmi műveit, és milyen volt egy korabeli előadás?

- A korszak történelmi, társadalmi és világnézeti háttere
- A francia dráma és színjátszás fejlődését befolyásoló hatások
- Boileau kánonja
- Corneille és Racine tragédiái, Molière komédiái
- Színjáték helyszíne, látványvilága (díszlet, jelmez)

- 7. A német klasszicista dráma és színház. Mi ellen lázadt a Sturm und Drang irodalmi mozgalom, és mik voltak a meghatározó eszményei? Milyen új drámai műfajokba sorolhatók Lessing, Goethe és Schiller darabjai? Hogyan változott a korabeli színház és színjátszás?**
- A felvilágosodás, polgáriasodás új szemléletének hatása a drámairodalomra
 - Új drámai műfajok és jellemzőik
 - Lessing színházelmélete
 - Goethe és Schiller drámairodalmi munkássága
 - Goethe weimari színháza
-

- 8. A commedia dell'arte átértékelődése – Goldoni fellépése. Mutassa be a commedia dell'artét, majd hasonlítsa össze Goldoni színházával az előadások célja, ábrázolási módja, felépítése, a típusok változása, a szereplők kapcsolata és a látványvilág szempontjából!**
- Commedia dell'arte (játékstílus, alaptípusok, látványvilág)
 - Carlo Goldoni munkássága
 - A commedia dell'arte megreformálásának, finomításának eszközei
 - A polgárság bemutatása – Goldoni kedvenc figurái, típusai
 - A jellemvígjáték
 - Színpadi változások

- 9. A magyar dráma és színjátszás kezdetei. Mutassa be a magyar drámairodalom és színjátszás kialakulásának és fejlődésének jelentősebb állomásait a kezdetektől a felvilágosodás koráig!**
- A honfoglalás előtti kortól a középkorig
 - 12 reneszánsz dráma (gyökerei, típusai, azonosságai)
 - Iskolai színjátszás (feladatai, nagyobb központjai, az előadás és a műfajok)
 - Késő barokk (latin nyelvű katolikus drámák, kálvinisták új műfaja, csíksomlyói iskolai színjátszás, főúri színházak)
 - Magyar felvilágosodás (Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály)
-

- 10. A romantika drámairodalma és színháza. Jellemezze a romantikát mint korstílust, majd mutassa be az egymást követő korszakaiban domináns országok drámairodalmát! Milyen színháztechnikai újítások jelentek meg ebben a korban?**
- A romantika fogalma, meghatározása korstílusként, karaktere nemzetenként
 - alapvető irányzatai
 - Német romantika ismérvei, alkotói
 - Angol romantika ismérvei, alkotói
 - Francia romantika ismérvei, alkotói
 - Orosz romantika ismérvei, alkotói
 - Színháztechnikai forradalom

11. Az orosz realizmus. Milyen változások történtek az irodalmi realizmus és a színpadi realizmus területén Nyugat-Európában, valamint a cári Oroszországban?

Hogyan szemlélteti ezt Gogol „A revizor” című műve?

- A realizmus mint ábrázolási módszer
- A realizmus összehasonlítása a romantikával
- Nyugat-európai realista drámák
- Orosz történelmi, társadalmi háttér
- Orosz szerzők és drámáik
- Gogol: A revizor

12. A magyar nemzeti színjátszás kialakulása és XIX. századi fejlődése. Milyen előzmények után és hogyan alakult ki Magyarországon a hivatásos, magyar nyelvű nemzeti színjátszás? Kik és milyen darabok segítették ezt a folyamatot?

- Előzmények ismertetése
- Hivatásos színtársulatok – megalakulások körülményei, vezetők, szellemi és anyagi támogatók, játszóhelyek, műsorpolitika, közönség
- Nagy vándortársulatok
- Magyar játéknyelvű kőszínházak
- Korabeli dráma (műfajok, szerzők, művek)
- Színpadtechnika, díszlet, jelmez

13. A naturalista és a szimbolista dráma és színház. Hasonlítsa össze a naturalista és szimbolista drámát a megadott szempontok szerint, valamint mutassa be Ibsen drámaírói munkásságát! Hogyan tükrözte vissza mindezt a korabeli színház?

- A naturalista és a szimbolista dráma összevetése
 - Szempontok:
 1. Ábrázolás, viszony a valósághoz
 2. Jellemek és környezet tipikussága
 3. Morális és társadalmi mondanivaló
 4. Emberábrázoláshoz használt pszichológia
 5. Struktúra
 - Ibsen drámái a fenti szempontrendszer szerint
 - A naturalista és a szimbolista színház
-

14. A csehovi valóságábrázolás – Sztanyiszlavszkij-rendezések. Mutassa be Csehov drámáinak jellegzetességeit! Hogyan vált sikerré a „Sirály” Sztanyiszlavszkij rendezésében? Foglalja össze Sztanyiszlavszkij rendszerének lényegét!

- Csehov realista ábrázolása: tipikus jellemek, tipikus milióban
- Drámaiatlan dráma, drámai kilátástalanság, szimbólumok veresége
- A „Sirály” kudarca, majd sikere – Sztanyiszlavszkij
- Sztanyiszlavszkij rendszere és a Művész Színház

15. Az avantgarde színház – a szürrealista, a futurista, az expresszionista dráma. Mit takar az avantgarde fogalma, mik voltak célkitűzései, irányzatainak meghatározó vonásai? Hogyan kapcsolódnak ehhez a szürrealista, futurista, expresszionista drámák és azok színpadra állításai?

- Az avantgarde fogalma
- Szürrealizmus – A. Jarry: Übü király – Théâtre Alfred Jarry, A. Artaud
- Futurizmus – Majakovszkij és Mejerhold
- Expresszionizmus – G. Kaiser, J. Capek – expresszionista színház
- A teatralizmus rendezői (M. Reinhardt, E. G. Craig, V. Mejerhold, N. Jevreinov)

16. A realizmus új útjai. Hogyan látja és láttatja a polgári életforma válságát G. B. Shaw, Gorkij, Pirandello, O'Neill és Ödön von Horváth? Milyen rendezői reformtörekvések jelennek meg ezzel egyidejűleg?

- G. B. Shaw – ibseni örökség, hétköznapi valóság, irónia
- Gorkij – csehovi örökség, túrhetlenség fokozása, változtatni képes figura megjelenése
- Pirandello és O'Neill alakjainak bezártsága, Ödön von Horváth világa
- Rendezői reformtörekvések (J. Copeau, F. Gémier, C. Dullin, L. Jouvet, J.-L. Barrault)

17. Az epikus, a politikai, a költői színház és az egzisztencialista dráma. Hogyan határozta meg B. Brecht és E. Piscator a színház feladatát? Milyen más irányzatok és törekvések jellemezték még ezt a korszakot?

- **B. Brecht koncepciója – az elidegenítés és az epikus színház**
- **A politikai színház – B. Brecht, E. Piscator**
- **A költői színház – T. S. Eliot, W. B Yeats, J. Giraudoux, F. García Lorca**
- **Az egzisztencialista dráma – A. Camus, J.-P. Sartre**

18. A magyar színház és dráma a XX. század első felében. Mutassa be a magyar színjátszás történetének két korszakát a XX. század első felében! Milyen kiemelkedő irányzatok, társulatok, rendezők, színészek, drámaírók tűntek fel ebben az időben?

- **A két színházi korszak történelmi és társadalmi háttere**
- **Első korszak színházi törekvései, meghatározó alakjai**
- **Második korszak színházi törekvései, meghatározó alakjai**
- **Jelentősebb drámaírók**

19. A világ drámairodalma a II. világháború után. Mi volt a II. világháború utáni Európában és Amerikában uralkodó életérzés, és ez hogyan tükröződött vissza a kor drámairodalmában?

- **Történelmi és társadalmi háttér**
- **Az angol „dühös fiatalok”**
- **Az amerikai kritikai társadalomszemlélet**
- **A groteszk dráma**
- **Az abszurd**

20. A közelmúlt nagy színházi kísérletei. Milyen színházi változások történtek a II. világháborút követő időszakban? Hogyan határozta meg a különböző színházmodelleket Peter Brook „Az üres tér” című munkájában? Beszéljen néhány világhírű, különleges színházi alkotóról és előadásaiokról!

- **Három jelentős változás a II. világháború utáni színházban**
- **Peter Brook négyféle színházmodellje**
- **A színház különleges egyéniségei és előadásai**

AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI

Tanári példány

- 1. Az ókori görög dráma és színház. Ismertesse az ókori görög drámaidolom újításait egy ismert szerző műve alapján, valamint soroljon fel néhány neves korabeli drámaíró! Mutassa be az ókori görög színházat és annak technikai megoldásait, színpadát, szereplőit!**
 - Ókori görög dráma kialakulása, drámaversenyek
 - A tragédia szerkezeti elemei
 - Szophoklész, Euripidész vagy Aiszkülosz egy művének bemutatása
 - Ókori görög színház épülete, színpada, technikai újításai, szereplői, jelmezei

Kulcsszavak, fogalmak:

- Ókori görög drámák tematikája, többistenhit, mitológia szereplői, hétköznapi emberek, drámaversenyek (drámaírók műveinek vetélkedője)
- A tragédia szerkezete, hármas egység
- Pl. Szophoklész: Antigoné bemutatása – téma, szereplők, szerkezet, mondanivaló, kórus szerepe
- Ismert drámaírók felsorolása – Pl. Euripidész, Aiszkülosz, Arisztophanész
- Ókori görög színház: kör alakú színpad (orkhesztra), félkör alakú nézőtér kőpadokkal (theatron), építmény, eleinte öltöző a színpadon (szkéné), emelőgép a színpadon (deus ex machina) – szereplők, maszkok, jelmezek, koturnus

- 2. Az ókori római dráma és színház. Ki volt az ókori római komédiaírás kiemelkedő alakja, és milyen újítások jellemzik műveit? Milyen változatai voltak az antik római színházépületeknek, mire szolgáltak, és mi jellemezte őket?**
- Ókori római komédiaírás alakjai, köztük egy kiemelkedő alkotó megnevezése
 - Komédiák jellemző vonásai, görögből átvett hagyomány és újítások
 - Új színházi műfajok keletkezése
 - Színházépületek változatai – építészeti megoldás és funkció szerint

Kulcsszavak, fogalmak:

- Ókori római komédiaírás nagy alakjai: Plautus, Ennius, Terentius – Plautus mint kiemelkedő szerző
- Komédiák jellemző vonásai – görög hagyomány: kórus szerepe, férfiszínészek, maszkok – újítások: harsány komikum, félreértések és felismerések, dalbetétek (áriák, duettek)
- Új színházi műfajok – szatíra: vers és próza váltakozása, anekdota és bölcselkedés
pantomim: egy színész zenés-táncos némajátéka, hétköznapi téma, rögtönzés
- Színházépületek: amfiteátrum (pl. Colosseum) - ellipszis küzdőtér, körben lépcsősorokkal (gladiátor- és állatviadalok, sportesemények, keresztények kínzása) színház - kör alakú színpad, félkörben kőpadsorral, színpadon épített díszlet – város közepére épült, ezért nincs tájháttér (drámák színházi előadása)

- 3. A középkori színjátszás. Sorolja fel az európai középkori színjátszás műfajait, részletezze azok sajátos tematikáját, szereplőit! Milyen volt ezeknek a színjátékoknak a helyszíne, látványvilága, és hogyan zajlottak az előadások?**
- **Középkori színjáték jellegzetes műfajai – valamelyik európai népre jellemzően**
 - **Tematika: vallásos eredetű, világi témák, a kettő keveredése**
 - **Szereplők: szentek, vallási szereplők, hétköznapi karakterek, típusfigurák**
 - **Színjáték helye, ideje, színpada, látványvilága, egyéb körülményeinek ismertetése**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Középkori színjáték műfajai – ismeretlen szerzők: liturgikus dráma – passiójáték (angol céhünnepek idején), misztérium (Jézus élete), morálitás, mímusok (spanyol rögtönzött játékok), Hroswitha hat vígjátéka (német), farce (francia népi, világi játék)
- Tematika: Jézus és szentek élete, világi témák, humoros, rögtönzött, zenés-táncos mulatság
- Szereplők: Jézus, bibliai szentek, világi típusfigurák, allegorikus alakok
- Színészek: nem hivatásos színészek – diákok, polgárok, parasztok, papok
- Színjáték helyszínei, körülményei: templom előtti tér, piactér – szimultán és szimbolikus színpadképek (szekereken), maszkok, stilizált jelmezek, több napig tartott, népünnepéllyel, felvonulásokkal egybekötve (monstre)

- 4. Az Erzsébet-kori angol színház. Ismertesse az angol reneszánsz dráma fő jellemzőit, Shakespeare drámaírói munkásságának kiemelésével! Mutassa be a korabeli színház fejlődésének folyamatát és a híres Globe Színház működését!**
- **Az angol reneszánsz drámairodalom ismertetése – a humanizmus lényege**
 - **Shakespeare drámaírói munkássága – történelmi színművek, vígjátékok**
 - **Angol színház fejlődésének állomásai**
 - **Globe Színház bemutatása**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Reneszánsz drámairodalom újításai – antik kultúra újjáéledése, humanizmus mint az antik emlékek tudománya
- Angol dráma fejlődése: filozófia – emberi szenvedélyek, sajátos dramaturgia, merev szabályok nélkül – színek (jelenetek), tér és idő szabad kezelése, gyors cselekmények, valódi drámai küzdelem
- Shakespeare drámaírói munkássága: reneszánsz mesekincs, humanista eszmények diadala – történelmi színművek felsorolása, vígjátékok
- Korabeli színház kialakulása: fogadó- és kocsmaudvar – állandó színházépület
- Globe Színház: kör alakú színpad (hátsó és felső színpad), fedetlen nézőtér (állóhelyek, galériák), háttér – díszlet, világítás nincs, kellékek, színtársulat – hivatásos színjátszás kialakulása, színészek: hivatásos szórakoztatók, udvari bolondok, énekmondók, női szerepek (kamasz fiúk)

5. A barokk színház. Ismertesse a barokk drámaírás jellegzetes vonásait, kiemelve a kor nagy spanyol drámaíróinak munkásságát! Milyen jellemzői voltak a spanyol barokk színjátszásnak, és milyen színpadi és színpadtechnikai újításokat hozott ez a korszak?

- A barokk drámaírás újításai
- Lope de Vega és Calderón drámaírói munkássága
- Barokk színházjátszási formái – háromfajta színház
- Színpadtechnikai újítások
- Színtársulatok

Kulcsszavak, fogalmak:

- A barokk dráma újításai: barokk világszemlélet, több szálon futó cselekmény, túldíszített nyelvezet, nagy életkérdések (vallás, jóság, Isten), háromfelvonásos drámák
 - tematika: biblia, mitológia, történelmi-politikai témák, szerelem
- Lope de Vega, Calderón: köpenyes-kardos vígjáték, lovagi erények, becsület diadala
- Spanyol barokk színjátszás – háromfajta színház és új műfajként az opera kialakulása – komédiajátszás kialakulása – udvari színház (szcenikai eszközök hatásos fokozása), úrnapi játék, corral-színház (tömegszórakoztatás, hosszú játékidő, népünnepély)
- Színpadi látvány: perspektivikus színház – színpadtechnikai újítások: gazdag díszletezés (két oldal- és egy háttérgaléria), praktikus színházi gépezetek (csúsztatható díszletfalak, zsinórpadlás, repülő szerkezetek, süllyesztők, festett háttérfüggönyök)
- Színtársulatok: állandó társulatok (15-20 fő), vezető színész (autore), nők is szerepelhettek

6. A francia klasszicista dráma és színház. Hogyan alakult ki a francia dráma és színjátszás? Mi jellemzi Corneille, Racine és Molière drámairodalmi műveit, és milyen volt egy korabeli előadás?

- **A korszak történelmi, társadalmi és világnézeti háttere**
- **A francia dráma és színjátszás fejlődését befolyásoló hatások**
- **Boileau kánonja**
- **Corneille és Racine tragédiái, Molière komédiái**
- **Színhátság helyszíne, látványvilága (díszlet, jelmez)**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Abszolút monarchia, felvilágosodás, racionalizálódás, szigorodás
- Iskolai színjátszás, vásári komédiák, antik drámák
- Boileau kánonja: hármasság – hely, idő, cselekmény („Történjék egy dolog, egy napon, egy helyen.”)
- Corneille: magasabb eszme, moralizálás, tettek
- Racine: szenvedélyek, pszichologizálás, szándék
- Molière: komikum, tulajdonságok végletes felnagyítása, főszereplőhöz viszonyuló mellékfigurák
- Állandó társulat, költséges előadások, királyi támogatás – labdatermek, páholyok, három koppantással kezdődő játék, szobai jelenetek, kevés bútor, ajtók a díszletben, díszes ruhák

7. A német klasszicista dráma és színház. Mi ellen lázadt a Sturm und Drang irodalmi mozgalom, és mik voltak a meghatározó eszményei? Milyen új drámai műfajokba sorolhatók Lessing, Goethe és Schiller darabjai? Hogyan változott a korabeli színház és színjátszás?

- A felvilágosodás, polgáriasodás új szemléletének hatása a drámairodalomra
- Új drámai műfajok és jellemzőik
- Lessing színházelmélete
- Goethe és Schiller drámairodalmi munkássága
- Goethe weimari színháza

Kulcsszavak, fogalmak:

- A felvilágosodás szemlélete: ráció, mérték, emberbe vetett hit, tragikus hatás
- Sturm und Drang német irodalmi mozgalom szellemi lázadása – szembe fordulás a francia klasszicizmus racionalista kánonjával
- Új drámai műfajok: polgári szomorújáték, humanitásdráma, történelmi tragédia, melodráma
- Lessing színházelmélete – hamburgi dramaturgia
- Tematikus és szerkesztési sajátosságok Goethe és Schiller korai drámáiban, klasszicizálódás – út a jellegzetestől az eszményiig – Goethe és Schiller kései drámái
- Goethe weimari színháza – színpad, színpadtechnika és játéktípus változása

8. A commedia dell'arte átértékelődése – Goldoni fellépése. Mutassa be a commedia dell'artét, majd hasonlítsa össze Goldoni színházával az előadások célja, ábrázolási módja, felépítése, a típusok változása, a szereplők kapcsolata és a látványvilág szempontjából!

- Commedia dell'arte (játékstílus, alaptípusok, látványvilág)
- Carlo Goldoni munkássága
- A commedia dell'arte megreformálásának, finomításának eszközei
- A polgárság bemutatása – Goldoni kedvenc figurái, típusai
- A jellemvígjáték
- Színpadi változások

Kulcsszavak, fogalmak:

- Commedia dell'arte: Itália kb. 1550–1650 között, népszínház, típusok (ezekhez tartozó maszkok és látványos jelmezek), fordulatos cselekmény, harsány beszédmodor, szegényes díszlet
- Carlo Goldoni életműve (több mint 200 darab) – cselekményesség, színesség, típusok megtartása, de a típusok helyett jellemek, dialektus helyett társadalmi rétegződés szerinti szókinés
- Velence polgárainak ábrázolása – jellemvígjáték: jellemek pszichológiai habitusa, lélektani szituációkra épülő és párbeszédekben kifejlődő kapcsolatok
- Színpadi változások: architektonikusan festett háttér és oldalfalak, hiteles külső és belső terek

9. A magyar dráma és színjátszás kezdetei. Mutassa be a magyar drámairodalom és színjátszás kialakulásának és fejlődésének jelentősebb állomásait a kezdetektől a felvilágosodás koráig!

- **A honfoglalás előtti kortól a középkorig**
- **12 reneszánsz dráma (gyökerei, típusai, azonosságai)**
- **Iskolai színjátszás (feladatai, nagyobb központjai, az előadás és a műfajok)**
- **Késő barokk (latin nyelvű katolikus drámák, kálvinisták új műfaja, csíksomlyói iskolai színjátszás, főúri színházak)**
- **Magyar felvilágosodás (Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály)**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Táltos színjáték, sámánszertartások, nyilazó játék, misztériumjátékok, moralitások
- 12 reneszánsz dráma: hitvitázó dráma, iskoladráma, humanista tragédia, pásztorjáték (3 előadott darab)
- Iskolai színjátszás (katolikusok és protestánsok) – nevelés, oktatás, latin nyelv gyakorlása, szórakoztatás
- Késő barokk – egyházi iskolák: latin nyelvű katolikus drámák (de már magyar nyelvű előadások is), kálvinisták új műfaja: szatirikus feldolgozású mitologikus történetek, csíksomlyói iskolai színjátszás: ferences passió – főúri színházak: német, olasz operaelőadások, báboperák
- Felvilágosodás: Bessenyei György: Ágis tragédiája (1772) mint a felvilágosodás kezdetének tekintett mű, Csokonai Vitéz Mihály vígjátékai, fordítások

10. A romantika drámairodalma és színháza. Jellemezze a romantikát mint korstílust, majd mutassa be az egymást követő korszakaiban domináns országok drámairodalmát! Milyen színháztechnikai újítások jelentek meg ebben a korban?

- **A romantika fogalma, meghatározása korstílusként, karaktere nemzetenként**
- **alapvető irányzatai**
- **Német romantika ismérvei, alkotói**
- **Angol romantika ismérvei, alkotói**
- **Francia romantika ismérvei, alkotói**
- **Orosz romantika ismérvei, alkotói**
- **Színháztechnikai forradalom**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Romantika fogalma: „regényesség” (Schlegel, 1798), felfokozott életérzés, kaland, váratlanság, egyéniség, eredetiség, egzotikum
- Korai romantika (Németország): H. v. Kleist, F. Grillparzer, G. Büchner, E. T. A. Hoffmann
- A „nagyromantika” két korszaka (Anglia): G. Byron, P. B. Shelley – (Franciaország): V. Hugo, A. de Musset, id. A. Dumas
- A kései romantika (Oroszország, Közép-Európa): A. Puskin, A. Gribojedov
- Színháztechnikai forradalom: gázvilágítás, sötét nézőtér, festői díszletek, panoráma – Daguerre diorámája

11. Az orosz realizmus. Milyen változások történtek az irodalmi realizmus és a színpadi realizmus területén Nyugat-Európában, valamint a cári Oroszországban?

Hogyan szemlélteti ezt Gogol „A revizor” című műve?

- **A realizmus mint ábrázolási módszer**
- **A realizmus összehasonlítása a romantikával**
- **Nyugat-európai realista drámák**
- **Orosz történelmi, társadalmi háttér**
- **Orosz szerzők és drámáik**
- **Gogol: A revizor**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Realizmus: valóságábrázolás, tárgyilagos leírás, beilleszkedés a társadalomba vagy annak képtelensége (tipikus vagy különc), társadalmi státusz, kisemberek, jellemkomikumból adódó helyzetkomikum
- Romantika: egyéniség, jellem, küzdés – realizmus: kisszerűség, főszereplő nem hős
- Nyugat-európai realizmus: „jól megcsinált darab”, tézisdráma (francia – E. Scribe, V. Sardou, G. Feydeau, ifj. A. Dumas stb.), tündérbohózat, társadalmi satíra (osztrák – J. Nestroy, E. v. Bauernfeld)
- Oroszország: II. Miklós cár, központosított államhatalom, vidéki kisenesség, hivatali gépezetben betöltött tisztség
- Gogol, Osztrovszkij, Turgenyev, Lev Tolsztoj, Szuhovo-Kobelin és műveik
- „A revizor”: satíra, cári Oroszország viszonyainak pontos ábrázolása, vidéki kiskirályok, megvesztegetés, félreértés, pozitív figura hiánya

12. A magyar nemzeti színjátszás kialakulása és XIX. századi fejlődése. Milyen előzmények után és hogyan alakult ki Magyarországon a hivatásos, magyar nyelvű nemzeti színjátszás? Kik és milyen darabok segítették ezt a folyamatot?

- **Előzmények ismertetése**
- **Hivatásos színtársulatok – megalakulások körülményei, vezetők, szellemi és anyagi támogatók, játszóhelyek, műsorpolitika, közönség**
- **Nagy vándortársulatok**
- **Magyar játéknyelvű kőszínházak**
- **Korabeli dráma (műfajok, szerzők, művek)**
- **Színpadtechnika, díszlet, jelmez**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Iskolai színjátszás, Felvinczi György hivatásos társulata (1696), nagyenyedi Theatralis Társaság (1791)
- Kérelmek, tervek, vármegyei adományok, alkalmi játszóhelyek, turnék, német minták, átdolgozások, zenés darabok
- Kelemen László, Kótsi Patkó János, Ernyi Mihály, Wesselényi Miklós
- Kőszínházak: Kolozsvár, Miskolc, Balatonfüred, Pest (drámák és operák)
- Nemzeti drámák (Katona József, Vörösmarty), romantikus történelmi tragédiák (Teleki László), romantikus vígjátékok realista beütéssel (Kisfaludy Károly), drámai költemények (Vörösmarty, Madách), népszínművek (Szigligeti)
- Dobozszínpad, mozgatható kulisszák, színészek saját jelmezei, kellékei, sűgó

13. A naturalista és a szimbolista dráma és színház. Hasonlítsa össze a naturalista és szimbolista drámát a megadott szempontok szerint, valamint mutassa be Ibsen drámaírói munkásságát! Hogyan tükrözte vissza mindezt a korabeli színház?

- A naturalista és a szimbolista dráma összevetése
- Szempontok:
 1. Ábrázolás, viszony a valósághoz
 2. Jellemek és környezet tipikussága
 3. Morális és társadalmi mondanivaló
 4. Emberábrázoláshoz használt pszichológia
 5. Struktúra
- Ibsen drámái a fenti szempontrendszer szerint
- A naturalista és a szimbolista színház

Kulcsszavak, fogalmak:

- Naturalista dráma: valóság-hű, részletes ábrázolás, meghatározó környezet, alárendelt jellemek, morális tendencia felmutató jelleggel, epikus struktúra (A. Strindberg, G. Hauptmann)
- Szimbolista dráma: önkifejező ábrázolás, szimbolikus figurák a képzelet világában, eszmék megfogalmazása képekben, tudatalatti, lírai struktúra (M. Maeterlinck, H. v. Hofmannsthal)
- Ibsen drámái: élethazugság-drámák, jellemek és környezet egyensúlya, társadalmi, morális tendencia, epikus struktúra, áldrámái forma
- Naturalista színház: tökéletes színpadi hűség, festett díszletek, részletgazdag jelmezek és kellékek, egyénített figurák
- Szimbolista színház: illúziókeltés, aktív tér, fényel hangsúlyozott plaszticitás, mozdulattművészet és zene hatásai (A. Appia)

14. A csehovi valóságábrázolás – Sztanyiszlavszkij-rendezések. Mutassa be Csehov drámáinak jellegzetességeit! Hogyan vált sikerré a „Sirály” Sztanyiszlavszkij rendezésében? Foglalja össze Sztanyiszlavszkij rendszerének lényegét!

- Csehov realista ábrázolása: tipikus jellemelek, tipikus milióban
- Drámaiatlan dráma, drámai kilátástalanság, szimbólumok veresége
- A „Sirály” kudarca, majd sikere – Sztanyiszlavszkij
- Sztanyiszlavszkij rendszere és a Művész Színház

Kulcsszavak, fogalmak:

- Orosz satíra társadalmi alapja – lefokozott értelmiség, kismemesek, orvosfigura mint önarckép, vidéki birtokok
- Polgári dráma, kettősség, tragikomédia, állóvíz, monológok
- Sztanyiszlavszkij rendszere: szöveghűség, cselekvésértelmezés, átélés és alakítás, lélektani realizmus
- Művész Színház modern törekvései – Sztanyiszlavszkij, Nyemirovics-Dancsenko

15. Az avantgarde színház – a szürrealista, a futurista, az expresszionista dráma. Mit takar az avantgarde fogalma, mik voltak célkitűzései, irányzatainak meghatározó vonásai? Hogyan kapcsolódnak ehhez a szürrealista, futurista, expresszionista drámák és azok színpadra állításai?

- Az avantgarde fogalma
- Szürrealizmus – A. Jarry: Übü király – Théâtre Alfred Jarry, A. Artaud
- Futurizmus – Majakovszkij és Mejerhold
- Expresszionizmus – G. Kaiser, J. Capek – expresszionista színház
- A teatralizmus rendezői (M. Reinhardt, E. G. Craig, V. Mejerhold, N. Jevreinov)

Kulcsszavak, fogalmak:

- Avantgarde – „előőr”: lázadás, pofon a közízlésnek, polgárpukkasztás, új kifejezésformák, művészi szabadság
- Szürrealizmus: paródia, valóság elvetése, színpadi szabályok semmibe vétele, „a kegyetlen színház”, irodalmi szövegre, lélektani elemzésre épülő dráma elvetése, nézők bevonása
- Futurizmus: mozgás, technika dicsőítése, nyelvi sémák elvetése, rövid jelenetek, „Buffó-misztérium”, stilizáltság, önkifejező színház
- Expresszionizmus: segélykiáltás, társadalmi bíráló, német dominancia, elvont figurák, absztrakt helyszín, geometria, ellentétpárok, hatásos mimika
- Teatralizmus rendezői eszközei – antinaturalizmus, komplexitás, színpadkép, színpadtechnika, fények, screenek rendszere, „Übermarionett”, biomechanika, belső én

16. A realizmus új útjai. Hogyan látja és láttatja a polgári életforma válságát G. B. Shaw, Gorkij, Pirandello, O'Neill és Ödön von Horváth? Milyen rendezői reformtörekvések jelennek meg ezzel egyidejűleg?

- **G. B. Shaw – ibseni örökség, hétköznapi valóság, irónia**
- **Gorkij – csehovi örökség, túrhetetlenség fokozása, változtatni képes figura megjelenése**
- **Pirandello és O'Neill alakjainak bezártsága, Ödön von Horváth világa**
- **Rendezői reformtörekvések (J. Copeau, F. Gémier, C. Dullin, L. Jouvet, J.-L. Barrault)**

Kulcsszavak, fogalmak:

- G. B. Shaw: eszmények legyőzése, hétköznapiok kisszerű példái
- Gorkij: felesleges emberek, nyomorszintre helyezés, nagyformátumú ember, tragédia visszahódítása
- Pirandello: a polgári társadalom szorító keretei, belső én és valóság ellentéte, tragikum és komikum
- O'Neill: önmagukba zárt emberek, cselekménytelenség, lélektan, európaival egyenrangú amerikai dráma
- Ödön von Horváth: bécsi népszínmű megújítása, mesélés, idillteremtés visszájára fordítása, fasisztaveszély korai felismerése
- Színház az irodalom szolgálatában, színészi méltóság eszménye (Copeau), monumentális színház (Gémier), improvizáció, intuíció (Dullin), intellektuális színjátszás (Jouvet), totalitás, pantomim (Barrault)

17. Az epikus, a politikai, a költői színház és az egzisztencialista dráma. Hogyan határozta meg B. Brecht és E. Piscator a színház feladatát? Milyen más irányzatok és törekvések jellemezték még ezt a korszakot?

- **B. Brecht koncepciója – az elidegenítés és az epikus színház**
- **A politikai színház – B. Brecht, E. Piscator**
- **A költői színház – T. S. Eliot, W. B Yeats, J. Giraudoux, F. García Lorca**
- **Az egzisztencialista dráma – A. Camus, J.-P. Sartre**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Brecht: elidegenítés mint távolságtartó gondolkodás (Arisztotelész katarzisa helyett), közvetlen megszólítás, dalbetétek, szemlélés, érvek (szuggeszió helyett), döntések (érzelmek helyett)
- Politikai színház: tézisdráma, dokumentumdráma, filmbejátszások, animáció (George Gross), komplex színpadi megoldások
- Költői színház: mives drámai nyelv költőisége, cselekmény költőisége, tónus és hangulat költőisége, drámai eszközhasználat szabadsága
- Egzisztencialista dráma: szabadság, önmegvalósítás, öntörvényűség, döntéshelyzetek, választások

18. A magyar színház és dráma a XX. század első felében. Mutassa be a magyar színjátszás történetének két korszakát a XX. század első felében! Milyen kiemelkedő irányzatok, társulatok, rendezők, színészek, drámaírók tűntek fel ebben az időben?

- A két színházi korszak történelmi és társadalmi háttere
- Első korszak színházi törekvései, meghatározó alakjai
- Második korszak színházi törekvései, meghatározó alakjai
- Jelentősebb drámaírók

Kulcsszavak, fogalmak:

- 1896–1918: polgárosodás, nemzeti öntudat ápolása
- 1819–1945: gazdasági recesszió, nagypolgári színházak szünetelése (1919), munkásszínházakban kompromittálódott színészek, fehérterror, nacionalizmus
- Első korszak: nemzeti színjátszás (Nemzeti Színház – Paulay E., Tóth Imre, Jászai M.), nagypolgárság kiszolgálása (Vígsház – Ditrói M.), népszínművek (Népszínház – Blaha L.), üzletsházak (Beöthy L.), kabaré (Nagy Endre), kortárs európai irodalom bemutatása (Thália Társaság – Hevesi S.), vidéki színházi élet fellendülése
- Második korszak: klasszikusok bemutatása (Nemzeti Színház – Hevesi S.), Színiakadémia (Ódry Á.), magán színiiskolák (Rákosi Sz.), avantgarde törekvések (Palasovszky Ö., Madzsar A.)
- Csiky G., Bródy S., Barta L., Lengyel Menyhért, Heltai J., Móricz Zs., Szomory D., Szép E., Molnár F., Füst M.

19. A világ drámairodalma a II. világháború után. Mi volt a II. világháború utáni Európában és Amerikában uralkodó életérzés, és ez hogyan tükröződött vissza a kor drámairodalmában?

- **Történelmi és társadalmi háttér**
- **Az angol „dühös fiatalok”**
- **Az amerikai kritikai társadalomszemlélet**
- **A groteszk dráma**
- **Az abszurd**

Kulcsszavak, fogalmak:

- Európa: jóléti társadalom ígérete, csalódást követő elégedetlenség
- Amerika: eszmények hiánya, osztálytársadalmi program hiánya, büntudat az atombomba bevetése miatt
- Nagy ígéretek számonkérése, társadalom nyers ábrázolása, tabuk megsértése (J. Osborne, J. Arden, A. Wesker, D. Storey, E. Bond)
- Magánélet, sérült személyiség (T. Williams), amerikai életforma, elüzletiesedés (A. Miller), magánéleti válság, amerikai társadalom önáltatása (E. Albee)
- Világ feje tetejére állítása, tragédiák kisszerűsége (F. Dürrenmatt, M. Frisch, P. Weiss)
- Szituáció értelmetlensége, művészi eszközök leszorítása (S. Beckett), nyelv és emberi kapcsolatok értelmetlensége (E. Ionesco), fenyegető világ, kilátástalanság (H. Pinter), társadalomkritika (S. Mrozek)

20. A közelmúlt nagy színházi kísérletei. Milyen színházi változások történtek a II. világháborút követő időszakban? Hogyan határozta meg a különböző színházmodelleket Peter Brook „Az üres tér” című munkájában? Beszéljen néhány világhírű, különleges színházi alkotóról és előadásairól!

- Három jelentős változás a II. világháború utáni színházban
- Peter Brook négyféle színházmodellje
- A színház különleges egyéniségei és előadásai

Kulcsszavak, fogalmak:

- Színpad és nézők közötti éles határ eltűnése, irodalmi szöveg hegemoniájának megszűnése, a színész a színház legfőbb szereplője
- Holt színház, szent színház, nyers színház, közvetlen színház
- J. Grotowski, E. Barba, Peter Brook, A. Mnouchkine, B. Besson, G. Strehler, P. Stein, L. Ciulei, R. Planchon, G. Tovsztonogov, A. Efrosz, J. Ljubimov, R. Wilson

